

Sami sînt un popor băștinaș în Norvegia, Suedia și Finlanda, țări în care ei formează o minoritate etnică. O populație sami foarte restrînsă există și în peninsula Kola din Rusia. Sami locuiesc din timpuri imemorabile în toate regiunile țărilor nordice unde au astăzi așezări stabile. Teritoriul Sami se întinde de la Idre, Suedia, și ariile învecinate din Norvegia — la sud de Engerdal în ținutul Hedmark. La nord și est, el se întinde pînă la Utsjoki în Finlanda, Varanger în Norvegia și peninsula Kola în Rusia.

Populația sami numără între 60.000 și 100.000 de indivizi, o estimare prudentă fiind de aproximativ 70.000. Numărul samilor care trăiesc în fiecare din aceste țări în parte este:

— în Norvegia de 45.000;

— în Suedia de 17.000;

— în Finlanda de 6.000;

— în Rusia de 2.000.

Toate aceste cifre sînt aproximative.

Simbolurile naționale:

Drapelul:

Conceput de Astrid Båhl, drapelul sami a fost recunoscut la cea de a 13-a Conferință Sami de la Åre, Suedia, din 1986. El este inspirat dintr-un simbol descoperit pe toba unui șaman. Cercul dublu reprezintă soarele și luna. Cercul soarelui este roșu, iar cel al lunii este albastru. Celelalte culori sînt preluate din costumul sami tradițional. Un vechi poem epic, cules de un sami din sud, Andres Fjellner (1795—1876), spune că sami sînt fiii și fiicele soarelui.

Imnul:

Imnul intitulat *Sámi Soga Lávlá* (Cîntarea neamului sami), a fost scris de Isak Saba (1875—1921), profesor din Nesseby, ținutul Finnmark. În 1906 Saba a fost cel dintîi sami ales în Parlamentul Norvegiei.

Ziua Națională:

Ziua Națională a samilor este 6 februarie. Ea a fost sărbătorită pentru prima dată în 1933. Data, care a fost hotărîtă la cea de-a 15-a Conferință Sami de la Helsinki din 1992, consemnează prima Conferință Națională Sami la care au participat sami din nord și din sud și care a avut loc la 6 februarie 1917 la Trodheim. În acea zi istorică, sami s-au unit în lupta pentru cauzele lor comune.

Problema sami în Norvegia

Sami din Norvegia sînt o populație etnică distinctă, dar și cetățeni norvegieni. În 1980 guvernul norvegian a instituit Comitetul Drepturilor Populației Sami. Acestui comitet i s-a încredințat sarcina de a lămuri care sînt drepturile populației sami și de a propune direcții corespunzătoare de acțiune. Raportul său a fost prezentat în 1984 și a avut ca rezultat Declarația Parlamentară nr. 33 (1986/87) privind constituirea unui parlament sami precum și alte chestiuni legate de drepturile populației sami. Legea cu privire la populația sami a fost votată de Parlament la 12 iunie 1987. În paragraful 12 aceasta afirmă: *Populația sami va avea propria Adunare Națională Sami, aleasă dintre și de către sami.*

Legea cu privire la populația sami este menită să promoveze în domeniu o politică sami principială și coerentă. Scopul acestei legi este acela de a asigura condiții favorabile care să le permită samilor norvegieni să-și păstreze și să-și dezvolte limba, cultura și structurile sociale proprii.

La 21 aprilie 1988, Parlamentul norvegian includea mai sus menționata declarație în Constituția norvegiană, paragraful 110a.

Legea cu privire la populația sami și paragraful 110a din Constituție constituie o recunoaștere a faptului că sami sînt o populație distinctă, cu o îndelungată istorie în Norvegia.

Principiul fundamental care stă la baza politicii sami norvegiene este acela că sami sînt populație băștinașă și minoritate etnică. Aceasta înseamnă că sami se bucură de o poziție specială în comparație cu alte minorități din Norvegia.

Legea cu privire la populația sami și paragraful 110a din Constituție oferă și posibilități pentru realizarea țelurilor politicii sami. Bazele create, în formă și fond, au dus deja la direcții noi în politica autorităților referitoare la populația sami.

Obligațiile Norvegiei decurg și din dreptul internațional conform căruia Norvegia are datoria de a crea sisteme care să ofere samilor, în calitatea lor de populație băștinașă, puterea de a-și influența propria situație precum și dezvoltarea lor pe viitor.

Dreptul unui popor la autodeterminare este formulat în următoarele acorduri internaționale:

— Pactul internațional cu privire la drepturile politice și civile, art. 27, care include și protejarea bazei materiale necesare desfășurării activităților culturale ale samilor;

— Convenția nr. 169 a Organizației Internaționale a Muncii referitoare la populațiile băștinașe și cele tribale din țările independente, convenție ratificată de Norvegia (ca prim semnatar) la 20 iunie 1990. Această convenție presupune mai multe consecințe. La data ratificării sale, s-a presupus că ea este în acord cu legislația norvegiană. În cazul în care se vor descoperi nepotriviri între această convenție și legislația norvegiană, aceasta din urmă va trebui modificată.

Semnificația acestor convenții pentru populațiile indigene constă în:

- protejarea culturii și a modului lor de viață;
- dezvoltarea lor în sensul dorit de ele;
- autodeterminarea lor.

Prin paragraful 110a din Constituție și prin Legea samită a fost constituit Parlamentul Sami.

Primul Parlament Sami a fost deschis oficial la 9 octombrie 1989 de către Majestatea Sa Regele Olav. Acest eveniment a însemnat o adevărată piatră de hotar pentru toți sami din Norvegia. Parlamentul Sami este ales o dată la 4 ani. Cea de-a doua legislatură sami a fost deschisă oficial la 6 octombrie 1993 de către Majestatea Sa Regele Harald.

Am precizat că populația sami este o națiune mică. Probabil cea mai cunoscută dintre toate ocupațiile samilor este creșterea renilor, însă numai o mică parte din populația sami, în Norvegia aproximativ 10%, este implicată în această activitate. Restul sînt fermieri, pescari, oameni de afaceri, profesori, administratori, și așa mai departe.

Relațiile dintre statul norvegian și populația sami au fost coloniale la origine. Colonizatorii au început prin a face comerț, a cere tribut și prin expediții cu caracter misionar (sami care trăiesc în Norvegia erau într-o vreme obligați să plătească tribut deopotrivă Norvegiei, Suediei și Rusiei). De asemeni, aceste state și-au stabilit granițele fără să îi fi consultat și pe sami și s-au erijat în proprietare ale tuturor pămînturilor și apelor din regiune. La mijlocul secolului al XIX-lea statul norvegian a lansat o campanie sistematică împotriva limbii și culturii sami pentru o perioadă de aproape 100 de ani în vreme ce celelalte state nordice refuzau și ele samilor acordarea oricărui drept ce li se cuvenea ca popor. În acest fel sami au fost aduși în pragul extincției.

Pe lungă durată, țelul samilor este realizarea unei egalități reale, nepărtinitoare cu limba și cultura dominante în Norvegia. În calitatea lor de minoritate, sami se află într-o poziție dezavantajoasă (atît numeric, cît și ca resurse) în comparație cu partea dominantă a societății norvegiene. Situația limbii sami este una foarte dificilă. Datorită acestui fapt, mulți dintre sami norvegieni și-au abandonat limba maternă. Limba sami nu este folosită în mod curent în Norvegia cu excepția municipalităților din Finnmark și a părților nordice ale ținutului Trom. Existența limbii sami se află în pericol, ea avînd toate șansele să dispară în mare parte a teritoriului sami. Una dintre cele mai importante probleme care îi frămîntă în momentul de față pe sami este disponibilizarea de către autoritățile norvegiene a resurselor prin care adulții sami care nu își cunosc propria limbă să poată urma școli în care să studieze limba sami fără ca acest fapt să le afecteze în vreun fel veniturile. Ei nădăjduiesc prin aceasta la o renaștere a limbii sami.

Responsabilitatea statului față de populația sami presupune, de asemeni, oferirea de resurse pentru păstrarea și dezvoltarea culturii sami în sensul dorit de ei. Populația sami trebuie să dispună de un grad ridicat de autodeterminare în problemele care prezintă o importanță specială pentru cultura sami.

La ce anume ne referim cînd se vorbim despre cultură samită? Elementele majore ale tradiției culturale samite sînt yiok-ul (muzică sami constînd în poeme cîntate, ritmice), limba sami și legendele sami, colibele construite din brazde de iarbă, șamanismul, medicina populară, costumele sami, folosirea în transporturi a săniilor trase de reni, meșteșugul cioplitului, obiectele cu funcție decorativă sau pragmatică făcute din os și lemn, conceptele tradiționale de ecologie.

În general, întrebarea este dacă populația sami va supraviețui în viitori ca națiune?

După cîte se poate astăzi prevedea, răspunsul este pozitiv.

Astăzi sînt disponibile resurse pentru variate domenii:

- Parlamentul Sami;
- creșterea renilor;
- limba sami;
- sistemul educațional sami;
- cultura sami;
- protejarea muzeelor și a memoriei culturale sami;
- modul de viață sami și infrastructura sami;
- bibliotecile sami.

Aceste resurse trebuie însă sporite simțitor dacă dorim să ne atingem țelurile.

Remarci finale

Populația sami este acceptată laolaltă cu ceilalți cetățeni (astăzi nu mai este o rușine să fii sami).

Parlamentul Sami nu și-a găsit încă locul firesc în sistemul norvegian de guvernare.

Promovarea problemei sami necesită mai multe resurse economice.

Este necesară pregătirea unui număr mai mare de profesori în domeniul limbii și culturii sami.

În rîndul samilor, voința de a supraviețui ca etnie este foarte puternică.q

Traducere de Doina Baci

*

Per Magne SOLLI (n.1946), absolvent al Academiei Militare, deține gradul de maior în armata norvegiană și este din septembrie 1993 membru al Parlamentului Sami din Norvegia (a fost reales în septembrie 1997).

Per Solli, *The Sami — the Indigenous People of Norway*, studiu prezentat la seminarul internațional cu tema *Relația majoritate/minoritate: modele europene* (Tîrgu-Mureș, 1-3 mai 1996). Publicat cu permisiunea autorului.